

SIMONA LAHOVARY

Pagini de jurnal

Vol. II (1931–1936)

Traducere din limba franceză, prefață și note de
Georgeta Filitti

Coordonare editorială: Flori Bălănescu

Redactare: Flori Bălănescu, Antonia Kacsó

Tehnoredactare: Mihaela Ciufu

Design copertă: Dan Mihalache

Ilustrație copertă: Simona Lahovary, portret reprodus de Regina Maria în Jurnalul său, miercuri, 23 decembrie 1936, Sonnberg, ziua morții doamnei sale de onoare: *Our dear little Simky*. Arhivele Naționale ale României.

Toate drepturile asupra ediției în limba română aparțin
EDITURII CORINT BOOKS.

ISBN 978-606-088-120-9

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LAHOVARY, SIMONA

Pagini de jurnal / Simona Lahovary; trad. din lb. franceză, pref. și note de Georgeta Filitti. - București: Corint Books, 2021-2022

2 vol.

ISBN 978-606-793-978-1

Vol. 2.: 1931-1936. - 2022. - ISBN 978-606-088-120-9

I. Filitti, Georgeta (trad.; pref.; note)

821.135.1-94

PAGINI DE JURNAL

1931

București, 1 ianuarie 1931

Regina se întoarce cu regele de la Sinaia pentru *Te Deum*. Vremelnic, pacea lui Christos e în jurul familiei regale. Prințesa Ileana mi-a spus chiar că fratele ei și-a manifestat intenția de a se ocupa să-i facă un rost – trecere în revistă platonice a partidelor posibile.

Te Deum la Mitropolie. În prima trăsură, regele și prințul Nicolae. Într-a doua, regina și prințesa Ileana. Ca o moartă vie, prințesa Elena, de fapt încă de la 1 ianuarie anul trecut, rămâne anul acesta acasă. Azi-dimineață a luat micul dejun cu regina. Îi ducem flori, dar nu ne primește. A fost dezamăgită să n-aibă copilul, rămas în pat, cu gripă, la Sinaia.

La Patriarhie, cu bolțile albe refăcute, discursurile obișnuite în fața cupelor cu șampanie. Regele vorbește bine, cum îi e obiceiul. După, la Palatul din oraș, casele civile și militare, aflate în saloanele aghiotanților, își prezintă felicitările. Corpul diplomatic așteaptă la etajul I. Doamnele, în sfârșit, vor fi prezentate regelui. Numai doamna Mavrodi e invitată să urce, noi trebuie să ne mulțumim cu prezentarea felicitărilor familiei regale în sălile de jos.

Dejun la Cotroceni, familia regală singură, suitele în sufragerie. Aghiotantul Grigorescu îmi pare absolut neghiob.

București, 6 ianuarie 1931

Boboteaza¹. Familia regală, revenită pentru sărbătoare, și cei doi pomi de Crăciun ai Regimentelor regale, Escorta și Regimentul 4 Roșiori „Regina Maria”. Mă duc să stau de vorbă cu regina: „Regele a fost agreabil și încântător”, îmi spune ea, „dar ce poveste când prințesa a venit să-și vadă copilul bolnav! Spumega și, fără îndoială, ar fi vrut să mă abțin de a o primi. În lipsă de ceva mai bun, am luat partea burlescă – cum făceam altădată cu regele Ferdinand. Asta e, i-am spus, în vreme ce noi ne lăfăim în palatul bine încălzit, pe mama viitorului rege al României o lăsăm să dărdăie afară pe zăpadă – poate până la urmă ai să-i trimiți o jumătate de sandvici printr-un ofițer de gardă. Regele a început să râdă, prințesa și guvernanta au avut îngăduința să vadă copilul, dar apoi au trebuit să plece. I-am spus Elisabetei că acum e cazul ca bărbatul ei să ia interesele surorii lui în mână, e singurul care o poate face. Și-a dovedit îndeajuns discreția, trebuie să-l atace pe rege, suntem cu toții la capătul puterilor; oricum, prințesa era. De altfel, regele mi-a spus că și el nu voia decât să ajungă la o înțelegere. Regina crede că s-a apropiat serios de fiul ei și că a făcut treabă bună.

București, 8 ianuarie 1931

La Cotroceni, dejun în cinstea lui Hautecoeur. Dr. Cantacuzino² și soția sa sunt și ei acolo. Altădată, era o femeie tânără tuberculoasă și foarte frumoasă. Acum e o femeie bătrână, vindecată în același timp de boală și de frumusețe, iar

---

¹ În lb. română în orig.

² Ion Cantacuzino (1863–1934), medic și om politic; întemeietorul școlii române de microbiologie. Participă la Conferința de Pace de la Paris (1919), ministru al sănătății și ocrotirilor sociale (1931–1932).

în materie de inteligență n-a câștigat nimic. Pereche lipsită de logică și nepotrivită: el, o minte sprintenă de specialist, pasionat de microbi, meloman, amator de acuarele și de artă, spirit deschis căruia îi stă în coastă meningele prăpădit al nevestii-sii. Simți șocul în stare latentă. Hazardul matrimonial a fost determinat oarecum de aspectul de odinioară al femeii, dar mai mult de sufletul de apostol al doctorului care salva o fată săracă, vrând să dovedească, prin zelul lui de savant, că tuberculoza se vindecă și mai ales că nu e ereditară; ceea ce, în acest caz, cei doi băieți robuști ai săi au dovedit-o. Aprins, categoric, direct, fără menajamente, doctorul spune verde ce gândește și contrazice fățiș îndată ce își dă seama că se aștepta altceva de la el. E zdravăn, cu păr bogat, bărbos și trăgându-și din rășputeri piciorul țeapăn după cumplitul accident suferit acum câțiva ani. Părul lui des sugerează vigoare și își lasă generos mătreața pe hainele prost croite; un șiret îi atârnă din ghețele grosolane. Vecin de masă cu mine, m-a distrat cu o prezentare a romantismului. După ce regina a spus că Maruka [Cantacuzino] a caracterizat-o drept romantică, doctorul a sărit cu o teorie care îi e dragă: romantismul depășește literatura, e o stare de spirit. S-a manifestat în științe, medicină, în tot. Doctorul se simte și se mărturișește a fi el însuși romantic. De altfel, starea exista înainte ca romantismul literar să apară, deoarece caracteristica lui e să spargă tiparele și obstacolele. Voltaire, și mai ales Rousseau, au fost predecesorii săi. După războaiele imperiului, a apărut relaxant, ca o stare de spirit. „Pe tema asta se pot trage concluzii interesante”, adaugă doctorul, „dar sunt încă prea preocupat cu microbii mei”.

Regina vrea să știe ce se întâmplă, ce se spune, pentru că e ruptă de toate și n-a văzut pe nimeni. Îi spun că nu e bine, că din nenorocire n-a fost defel entuziasm ori vreo

aclamare la trecerea regelui în ziua sfințirii apelor. E supărător pentru toată lumea. Regele s-a înfuriat din nou pentru că prințesa s-a dus la fiul ei la Sinaia, în absența lui. A fost un lucru stabilit de regină, în principiu, cu regele și prințesa i-a scris ca să-și exprime dorința, dar cu prudență; a plecat fără să aștepte răspunsul.

A murit Joffre¹. E obligatoriu să mori, dar ca soldat să ieși cu oasele neatinsse din război, ca apoi, la bătrânețe, să ți se amputeze în pat un picior, asta e de neînțeles. Și uite, ca să ne mirăm și mai mult, o telegramă absurdă prin laco-nismul ei: generalului Berthelot², care suferea de congestie pulmonară, i s-a amputat un picior de la șold!

Gală cinematografică cu un film patriotic: povestea Ecaterinei Teodoroiu, eroina de la Jiu³. Un efort considerabil, destul de naiv. Asemenea încercare te face să înțelegi superioritatea tehnică a unei producții frumoase străine. Imnul național cântat de muzica militară pe trotuar la sosirea reginei și a prințesei Ileana, drapelurile și locurile scumpe (și destul de goale) nu sunt compensații suficiente pentru perfecțiune. După aceea, le conducem pe regină și pe prințesă la gară. Până pe 18 vor sta în vagonul lor la Predeal, în cinstea sporturilor de iarnă ale prințesei. Datorită lor l-a cunoscut și s-a îndrăgostit de Hochberg⁴, exact acum un an;

---

¹ Joseph Joffre (1852–1931), mareșal al Franței. Academician.

² Henri Mathias Berthelot (1861–1931), general francez, șeful misiunii militare franceze în timpul Primului Război Mondial (1917) în România. Membru de onoare al Academiei Române.

³ *Ecaterina Teodoroiu. Eroina de la Jiu*, primul film sonor românesc, regizat de Ion Niculescu Brună. Premiera a avut loc la cinema „Femina” din București, la 8 ianuarie 1931. Eroina a fost interpretată de Felicia Frunză.

⁴ Alexander (Lexel) von Hochberg, conte german. Logodit cu prințesa Ileana și separați în urma unor dezvăluiri neconvenabile din trecutul acestuia.

scârbită de el, care desigur n-a dezgustat-o și de jocuri, ea s-a întors la aceleași zăpezi.

București, 13 ianuarie 1931

Dineu la Filip [Lahovary], cu Hautecoeur; ia masa și la mine, vioi, inteligent și spiritual. A fost mare rănit de război, deconcentrat în Elveția, unde a făcut, cu alți francezi, un film amuzant de contraspionaj și informații, gen *Mr. Ashenden, agent secret*, de Somerset Maugham¹.

Callimachi i-a adunat la masa lui pe Barbu [Știrbei] și Argetoianu. Micile tendințe de frondă ale Valentinei [soția lui Argetoianu] au fost satisfăcute. Anunțat cu puțin timp înainte de dejun, Argetoianu n-a vrut să se eschiveze. Dar nu-l văzuse pe rege de ceva vreme și nu-l va vedea, cu siguranță, după asta, în orice caz nu prea curând. I-a spus turbat Valentinei: „Nu mă mai întreba ce fac și de ce nu ajung la putere – mai aranjează câteva întrevederi de acest fel și n-o să mai ajung niciodată. O să fie cu atât mai rău pentru voi toți”. Scopul fiind mai interesant decât concesiile (chiar dacă erau niște năzbâții), regret acest dejun nepotrivit și mă întreb dacă acești domni din clanul liberal n-au folosit prilejul ca să-l compromită pe Argetoianu la locuri înalte.

București, 15 ianuarie 1931

Madgearu², la mine, pentru o problemă de „gospodine”³. În ciuda tuturor criticilor, îmi păstrez impresia bună despre el, de câte ori îl văd: e vioi, muncitor și riguros. Îmi

¹ W.S. Maugham (1876–1965), medic și scriitor britanic.

² Virgil Madgearu (1887–1940), economist și finanțist. Ministru țărănist (în mai multe rânduri, între 1928 și 1933). Asasinat de legionari.

³ În lb. română în orig.

spune că regele l-a însărcinat să-i prezinte un plan-tablou al economiei agrare pe anii viitori. „Dacă toți proprietarii se hotărăsc să cultive grâu de bună calitate, le-aș putea garanta cumpărarea recoltelor la un preț foarte acceptabil. Proasta calitate a depreciat grâul românesc.” Crede în necesitatea unei înțelegeri cu Sovietele, dacă nu, în cinci ani o să fim ai lor. Reușita planului lor economic trebuie, după el, să ducă obligatoriu și automat la refacerea burgheziei. „Lucrează singuri la falimentarea propriilor metode extremiste și la reînvierea unui soi de capitalism.”

București, 16 ianuarie 1931

Marie Mutius, la mine. Biata femeie! Suflet împrăștiat. Soțul ei a plecat la Berlin. Ultimul incident, cel al invitării la Curte, a făcut să se reverse paharul. Iată-l: la 1 ianuarie, regele trebuia să-i primească pe toți șefii de misiune cu soțiile. Toți erau acolo în afară de Mutius. Bună colegă, doamna Puaux¹ (mare amicitie între nemți și francezi) tropăia nervoasă, Rosse, poloneza, zicea: „Poate că Mutius a făcut-o dinadins”. Au plecat toți, soții Mutius au sosit la unu și trei sferturi: „Unde e garderoba? Unde sunt colegii?” Lacheii schimbau priviri nedumerite, i-au chemat pe aghiotanți. Stupoare: invitația pe care, din fericire, Mutius o avea asupra lui, avea trecută ora 1 și trei sferturi, în loc de 12 și trei sferturi. Ca toate celelalte, fusese trimisă de Nunțiatură. Avertizat, nunțiul, dezolat, și-a cerut mii de scuze și a demarat o anchetă care a dovedit să secretarul Nunțiaturii era în concediu și fusese înlocuit de un funcționar oarecare

---

¹ Soția lui Gabriel Puaux (1883–1970), diplomat francez în Lituania, Austria, Suedia. La București a condus Legația Franței între 1928–1933.

de la Banca Italiană de Comerț. După Marie Mutius, aici e ceva suspect. Secretarul Legației elvețiene a spus neamțului: „E supărător ca unul de-ai noștri să fie amestecat în povestea asta”.

— Cine?

— Elvețianul Alliott [Alioth] de la Banca Italiană.

Alioth e soțul Luciei Caradja¹, romantică isterică, femeală dezlănțuită și agitată care-și zice „haiduc”², iar în timpul războiului se agita cu spionarea nemților (dacă o ascuți, a furat hârtii de pe masa lui Mackensen³) și de atunci „lucreează” cu sânge pentru regină. N-am știut niciodată exact în ce constă acest lucru sau ce informații aduce. Desele și misterioasele venituri și plecări ale acesteia la Cotroceni i-au agasat pe toți aghiotanții și doamnele de onoare. Se face anunțată prin slugi. Bătrânul Lupin surâde când ne anunță că madam Haiduc a telefonat din nou! Gestul e așa de pueril, încât mă enervez doar pentru că regina o ia în serios. Haiduc s-a învățat totdeauna printre național-țărăniști și, am impresia, carliști. Dar dacă a făcut ceva, direct sau indirect, contra lui Mutius în chestiunea de față, de fapt Mutius și Știrbei împotriva lui Grigore Filipescu și a regelui, asta ar încânta-o pe regină?

Calm și detașat, Argetoianu crede, în adevăr, că guvernul se clatină⁴. „Dar e prea târziu”, zice el. „În octombrie ar mai fi putut face ceva bun, acum nu va mai fi așa de lesne.”

---

¹ Lucia Caradja (1894–1950), căsătorită cu diplomatul elvețian C.A. Alioth.

² În lb. română în orig.

³ August von Mackensen (1849–1945), mareșal german, comandantul trupelor Puterilor Centrale de ocupație în România, în timpul Primului Război Mondial.

⁴ Guvernul G.G. Mironescu; a funcționat între 10 octombrie 1930 și 4 aprilie 1931.

A murit Claude Anet¹. Acum 25 de ani, el, Persia, Martha [Bibescu], Emmanuel, tinerețea noastră...

București, 21 ianuarie 1931

Iau dejunul la Cotroceni, în sufrageria mică, cu regina, prințesa Ileana și prințul Nicolae. Familia e binedispusă. *Can you tell me what Charles's next intentions are?*², întreabă regina. Scoate din aceste greutăți de familie efecte comice. Prințul îi ține hangul. Din glumele lui se înțelege că relația cu fratele lui e puțin mai relaxată; mărturisește că cei din jur încearcă să-l țină deoparte, „dar eu năvălesc deodată peste ei și nu îndrăznesc să sufle”. Regele nu-l mai informează de toate cele. Prințul mai spune că e foarte prins cu îndatoririle sale militare, care îl interesează enorm. Încolo, se spală pe mâini.

București, 24 ianuarie 1931

Ieri, mare dineu la Cotroceni, 60 de tacâmuri în sufrageria albă, în cinstea prințului și a prințesei Takamatsu. Dineu oferit de rege. Doamna Mavrodi e acolo, noi după aceea. Toate nevestele aghiotanților au fost invitate, fără îndoială, ca să poată veni și doamna Puiu Dumitrescu³, puicuța blondă.

Prințul, fratele împăratului, e îngrozitor, asiatic diform și prăpădit, de 50 de ani, proaspăt căsătorit. Ea, minionă, drăguță, încântătoare, ca un fildeș delicat. Conversație anevoioasă. Dar la dejunul oferit de regină, voievodului îi place

---

¹ Claude Anet (Jean Schopfer) (1868–1931), scriitor francez de origine elvețiană. A scris despre revoluția rusă din 1917.

² „Puteți să-mi spuneți ce are Carol de gând?” (în lb. engl. în orig.).

³ Constantin (Puiu) Dumitrescu, secretarul particular al regelui Carol al II-lea între 1928–1934.

tare mult grațioasă lui vecină (având desigur impresia că are de a face cu o fetiță) și pălăvrăgește cu ea.

La 4, concert de gală la Ateneu. În loja mare, regele, regina, prințul, voievodul, prințesa Ileana și oaspeții străini. Fără aclamații. După, regina mă cheamă la regina Elisabeta unde ia o gustare. E vorba de o chestiune privitoare la Societatea „Principele Mircea”¹, dar îmi spune că, deși regele a fost ieri toată ziua zâmbitor și drăguț, a refuzat prezența regelui și a reginei Greciei la masa oferită de regină. Când, consternată, regina l-a întrebat de ce, i-a răspuns că și el e disperat și că are probe solide că regele George duce o campanie de presă împotriva lui în străinătate! Tot serviciul de informații și spionaj e în mâinile lui Gatoski, cu fondurile corespunzătoare – de care profită. Regina se întreabă dacă anchetele și rezultatele de acest fel care, evident, sunt menite să-l îndepărteze pe rege de familia lui, nu sunt inventate de banda Gatoski–Dumitrescu, ori aceștia sunt instrumentele inconștiente ale unor agenți din afară. Deja se spune că Dumitrescu se lasă plătit ca să înlesnească audiențe.

Avertizat de regină, regele George rămâne, desigur, fără glas. E un păcat împotriva logicii; genul acesta de maniere seamănă prea puțin cu regele George.

Regina și prințesa Ileana au plecat astă-seară pentru patru zile la Sinaia.

---

¹ Societatea „Principele Mircea” pentru protejarea copiilor din România a fost înființată în 1919 de regina Maria, în amintirea ultimului ei născut, principele Mircea, mort de febră tifoidă în 1916. Societatea a înființat în țară 350 de clinici pentru ajutorarea nou-născuților și a mamelor aflate în dificultate. A primit sprijin masiv din partea americanilor. Vicepreședintă era Lia Brătianu, soția lui Vintilă Brătianu.

București, 25 ianuarie 1931

Doamna Mavrodi a fost invitată la dineul de la Legația Japoniei. Era acolo și regele. Pentru restul doamnelor de onoare ale reginei, nici măcar la serată. M-am asigurat prin Vasiliu că nu Protocolul a făcut invitațiile ori a dat indicații. Pretextul: legația prea mică. Mă raliez acestei păreri și n-am să pun niciodată piciorul acolo. Indiferentă în general la asemenea lucruri, de data aceasta nu sunt dispusă să le las să treacă deoarece arată o tendință de a o diminua pe regină. La rege, de asemenea, tendința de a ne ignora pe Irina [Procopiu] și pe mine. Am aflat că atunci când aceasta a înlocuit-o la Palat pe doamna Mavrodi, bolnavă, la rugăciunile de Bobotează¹, regele a făcut o scenă și zâmbesc amintindu-mi că mi-a repetat de trei ori cât de politicoasă a fost regele, adresându-i-se chiar cu amabilitate. Și zâmbetul meu se lărgește când mi-amintesc ce i-a spus Adelei: „De fapt, regele pe Simky o detestă, de aia e neîncredător față de noi”.

București, 1 februarie 1931

La Cotroceni. Regina: „În ciuda a tot ce am făcut pentru ea, și recunoștința ei de acum pentru mine, niciodată n-am simțit-o pe prințesă de încredere”. *I have not the feeling that she will ever be quiet loyal to me*². Adevărul: Două firi prea deosebite, prințesa e stânjenită de spontaneitatea reginei și de indiscreția ei imprudentă, ca să nu se teamă. „Regele e perfid? Îndoiala mă torturează. Când e el însuși? Când e destins, afectuos sau când, imediat după aceea, ia măsuri turbate împotriva noastră?” Îmi spun că pur și simplu regele

¹ În lb. română în orig.

² „N-am senzația că-mi va fi vreodată credincioasă” (în lb. engl. în orig.).

e slab și se lasă târât spre neîncredere prin grija vigilentă a celor din jur. „Aristide Blank i-a oferit prințesei bani ca să plece, consider nedemn așa ceva.” Obiectez: „Nu uitați că pentru el și liniștea din țară e o afacere. Dacă socotește util ca prințesa să plece, va considera normal să-l satisfacă pe rege și țara printr-un sacrificiu bănesc. *Other standards*¹, nu vă enervați”.

Prințul Nicolae încearcă să-l împingă pe rege să rezolve problema prințesei, îl găsește cam inert. Vrea, deodată, să lase lucrurile vraște? Cădere², la regină: e de părere că regele se izolează prea mult. „Sunt de acord”, spune regina, „ar putea, din vreme în vreme, să se vadă la mine cu unele persoane serioase ca să-și facă o insulă de popularitate, dar cum?” Aflu că regele nu i-a iertat niciodată lui Mugur adevărurile violente anti-Lupescu, spuse la Paris, și că a refuzat definitiv să-l mai vadă.

București, 8 februarie 1931

Elisa³, în colțul ei, uimitor de informată de toate. Știe deja că regele și fratele lui nu se mai au bine. Îmi spune că după reuniunea liberală (foarte numeroasă), „tinerii” au venit la ea: i-au plăcut. Toți considerau, pe cât va fi posibil, că trebuie lucrat cu regele și lucrul acesta să fie cu puțință

¹ „Alte standarde” (în lb. engl. în orig.).

² Victor Cădere (1891–1980), avocat și om politic. Membru al delegației române la tratativele de pace de la Paris, după Primul Război Mondial. Șeful misiunii române în Extremul Orient (1920–1921) pentru repatrierea românilor din fosta armată austro-ungară. Diplomat în post la Varșovia, Belgrad și Lisabona. Președintele FIDAC (Federația Foștilor Combatanți din Primul Război Mondial), 1933–1934. Membru corespondent al Institutului Franței.

³ Elisa Brătianu (1870–1957), n. Știrbei, soția lui Ionel Brătianu, sora lui Barbu Știrbei.

și din partea lui. În această privință, are și el griji destule, dar e stângaci. L-ar fi trimis pe Stârcea¹ la diplomați să le spună că vizitele lor la Buftea [reședința lui Barbu Știrbei] îi displac. Puaux: „Dacă prințul Știrbei e primejdios, de ce Majestatea Sa nu-l exilează?”

— N-avem lege a exilului.

— Atunci îmi pare rău, e un cetățean român pe care guvernul meu – iar eu nu-l pot dezminți – l-a decorat cu Legiunea de Onoare.

Palairret a fost și mai aspru.

Marie Mutius e descurajată. Soțul ei i-a scris: se teme ca la Berlin să nu se profite de incident ca să se debaraseze de un diplomat al vechiului regim.

București, 16 februarie 1931

Rămas-bun, Marie Mutius, curajoasă dar romantică. I-a scris soțului ei să nu mai revină pentru a-și prezenta scrisorile de rechemare. Toți colegii: „Desigur”, așa cum au spus-o totdeauna. Nici ei nu acceptă ocară precedentă. Biata Marie se îndreaptă spre mediocritate, doar de li s-ar da un post. Ei i se pare că femeile Știrbei vorbesc prea mult; și ea a făcut la fel, și datorită prieteniei cu Nadège [Știrbei] și trăncănelii acesteia, știe, într-adevăr, cam multe pentru o străină.

Regina s-a gândit să invite familia Hiott la masă, fără să ne spună ceva, de teamă să nu obiectăm. Mărturisesc că n-aș fi făcut-o. Râmnicianu², căruia i-a înmânat o notă, a pus-o în sertar, apoi a lansat invitația (pe la prânz) și a dat-o

---

¹ Ioan Victor Stârcea (1864–1944), baron bucovinean, membru al Consiliului Național Român din Cernăuți; maestru de ceremonii al Curții regale române.

² Theodor Râmnicianu (1862–1932), general, aghiotant regal, atașat pe lângă prințesele Carol.

curierului (era pentru a doua zi). La 2.30 vine Ilasievici¹ și cere s-o vadă pe regină din partea regelui: „Majestatea Sa vă roagă mult să nu-l primiți pe domnul Hiott”.

— De unde știe regele?

— Habar n-am, știu doar ce mi-a spus Majestatea Sa.

Regina e furioasă, dar cedează. A doua zi, o trimite pe doamna Mavrodi la rege ca să-i spună că e ultima ei concesie, că s-a săturat să cedeze fără reciprocitate. Foarte calm, regele consideră că el a avut inițiativa și maică-sa nu răspunde. O simte contrariată. Doamna Mavrodi spune că n-are încredere în nimeni, cu cât va fi mai amabil, cu atât va avea mai mulți apărători. Atunci de ce această ostilitate față de doamnele reginei (Irina și cu mine)? „Nu știu dacă altădată s-au implicat în intrigi politice, dar, Sire, pot să vă asigur că în clipa de față nu se amestecă în nimic și recomandă doar împăcarea.”

— Îmi sunt ostile.

— Eroare, doamna Procopiu aduce pretutindeni laude Majestății Voastre.

— E oportunistă, de cum m-am întors, a descoperit că e de partea mea. Măcar Simky e foarte inteligentă. De altfel, nu port ranchiună nimănu (?!), pur și simplu sunt foarte ocupat și nu vreau intrigi care m-ar împiedica să lucrez.

Doamna Mavrodi îi spune că nu se poartă totdeauna cum trebuie cu mama sa, că a greșit nespun luându-i Sinaia.

— Nu sunt la curent cu greutățile ei bănești (minte, Zwiedeneck i le-a arătat îndeajuns).

La sfârșit, i-a spus doamnei Mavrodi: „Reveniți uneori, îmi face bine”. Se întoarce la Cotroceni; eram acolo, o las cu regina. După, aceasta îmi spune: „Doamnei Mavrodi i

---

¹ Constantin Ilasievici (1881–1951), ofițer de stat-major, mareșal al Palatului, șef al Casei militare regale (1931–1936); general (1940).

se pare că sunt o mamă vitregă, ne-am cam certat”. Prin Adela aflu imediat ce au vorbit. Îi repet reginei: „Vedeți că doamna Mavrodi vă e credincioasă, vă face observațiile pe care le consideră necesare, dar vă apără în fața fiului vostru”. Părerea mea: ar fi perfect ca regina să plece, asta ar potoli lucrurile..., continuă să nu aibă o linie de conduită, cedează și se sumețește, pe rând. De vreme ce a trimis invitația lui Hiott, trebuia să refuze umilința de comandării.

Regina Mignon e în pat cu rujeolă. Azi e mult mai bine. E în dispoziție bună. Trandafiri splendizi trimiși de rege. Boala s-a declanșat în ziua când trebuia să ia masa doar ea cu regele și apoi să iasă cu el. Între timp, a făcut un comision pentru regele Alexandru: împrumutul¹ nostru e încheiat nu în condiții proaste, ci catastrofale și, ca precedent, o nenorocire pentru țările din jur (Iugoslavia se pregătește și ea să împrumute). Regele e de acord, dar nevoia...? La Banca Chrissoveloni mi se spune că e mai bine decât nimic. Doamna Sverlinga (doamna de onoare a lui Mignon) e cam mirată de umbletul continuu al reginei noastre – care o duce la Copăceni. Cealaltă, care trăiește după principii bine stabilite, lipsite de originalitate, găsește mai firesc s-o vadă șezând la căpătâiul fiicei ei. Aghiotantul Mundorfer, croat de ținută austriacă. Îmi iau rămas-bun de la regină (plec la Paris), o implor să vorbească mai puțin: „Toată lumea spune că vă plângeți de fiul vostru. Reluați conversația cu doamna Mavrodi, asta vă va ușura”. Rămas-bun de la prințesa Elena, foarte calmă, demnă, răbdătoare. „Aștept”, spune ea. „Evident, pentru moment, Micky [viitorul rege Mihai I] e foarte prost educat. Ieri a aruncat cotelul pe jos, declarând

---

¹ Împrumutul de „dezvoltare”, contractat în timpul guvernului G.G. Mironescu, în sumă de 1 350 000 000 franci francezi, cu o dobândă de 10,23%.

că trebuie certat bucătarul, că la celălalt palat face ce vrea. La început nu-i plăcea să se ducă acolo, dar acum îi place tocmai fiindcă îl lasă în pace. Spune că taică-su are arareori timp să stea cu el, că și domnul Dumitrescu e ocupat, așa că rămâne cu... «rândașul»¹. *But he is very nice*², spune băiatul. Mai spune că îl minte pe taică-su, *because I have discovered that we get on much better when I lie*³ (această descoperire precoce e îngrijorătoare). Dacă așa ceva trebuie să continue, vă felicit pentru regele pe care îl veți avea într-o zi – mincinos și grosolan.” Dar vorbește de rege fără furie, aproape că îl compătimește. Nu poate renunța să creadă că Lupeasca⁴ e acolo și otrăvește totul. Scrie familiei prin curierul englez. „Credeți că Argetoianu va considera necesar să-mi rezolve situația și va reuși?”

— Desigur!

— Voi călători și mă voi duce la mama când voi avea garanții legale scrise, nu înainte. I-am spus și eu reginei ceea ce i-ați spus și dvs., că n-are o linie de conduită suficient de fermă. După ce m-a primit la Sinaia, cu dramele pe care le știți, când copilul era bolnav, voia, a doua oară, când m-am întors, în absența regelui, să-i scriu ca să-i cer umilă permisiunea; în loc de asta, i-am scris *My dear Carol*⁵, deoarece copilul are încă temperatură, înțeleg să mă întorc la Sinaia. A fost furios, dar măcar am făcut ce am vrut. La Sinaia i-am găsit pe copiii Dumitrescu și Manoilescu bolnavi și ei. Eu

¹ În lb. română în orig.

² „Dar e foarte drăguț” (în lb. engl. în orig.).

³ „Pentru că am băgat de seamă că e mult mai bine când mint” (în lb. engl. în orig.).

⁴ Elena Lupescu (1899–1977), a doua soție a regelui Carol al II-lea, după o conviețuire brăzdată de scandaluri care au alimentat media națională și internațională.

⁵ „Dragul meu Carol” (în lb. engl. în orig.).

și Pălăngeanu¹ i-am îngrijit fiindcă nu voiau să-și ia doctoriile. Și mica Gatoski a făcut o pasiune pentru mine, stătea toată ziua în brațele mele. E delicioasă... dar ce purtări!... o cutie de pudră și gentuță, și își pudra nasul! Prin urmare, eram acolo, în casa lui Carol, să iau hotărâri în absența lui, dar dormind la Pelișor și aducând mâncarea de la Ungarth², pentru că până și Ballif a socotit că așa e mai bine, căci dacă aș fi avut cel mai mic lucru de acolo s-ar fi putut crede că pot fi otrăvită.

Bănuiesc că bietul Ballif a mascat așa un refuz grosolan al stăpânului său.

Întorsă acasă, scrisoare de la Fremy [Efrem Ghermani]: „Azi-dimineață, abia plecaseși de la banca mea, că un tip a venit să-i întrebe pe funcționari de ce ai venit acolo, dacă ai luat vreun bilet și încotro te duci. Când am intervenit, mi-a spus, foarte încurcat, că era de la Siguranță și voia să știe, confidențial, unde mergi. L-am repezit în numele secretului profesional și am adăugat că ești vara mea. Consternare: «Vă rog să nu-i spuneți nimic doamnei Lahovary, am făcut o neghiobie»”.

Eram cu mașina Palatului și am băgat de seamă, e adevărat, fără să dau importanță, că un tip părea că stă de vorbă cu șoferul, care de altfel m-a salutat. Fericită să scap de atmosfera asta de suspiciuni, de mizerii, de cereri ce nu pot fi satisfăcute – pe mâine-seară!

București, 17 februarie 1931

Ziua plecării. Îi am la dejun pe Paul, Alexandru [Zănescu, cumnat] (întors ieri de la Paris), Irina [fiica autoarei] și

---

¹ Emil Pălăngeanu (1893–1953), ofițer de carieră. Aghiotant regal, profesor la Școala palatină a voievodului Mihai. Comandantul organizației Munca Tineretului Român (1941–1944).

² Ungarth, unul dintre bucătarii/restauratorii reședințelor regale.

bărbatul ei, și pe soții Argetoianu. Îi povestesc lui Argetoianu conversația mea cu prințesa: „Fii liniștită, chestia asta e de primă importanță pentru interesele regelui”. Se plânge de nevastă-sa că e prea înfiptă, trâncănește prea mult. „Ce contează?”, îi spun eu. „Contează mult, nu trăim vremuri normale. Pentru cine pot face ceva, încerc s-o fac, e important să fiu un factor responsabil; nu-mi puneți bețe în roate. Cred că am influență asupra regelui – nu știu, desigur, cât va dura. Îți promit că dacă reușesc ceva, toată atmosfera se va schimba. Pe moment, regele crede că toată familia e împotriva lui.” Crede că prințesa exagerează în privința educației băiatului. „Zilele trecute am discutat îndelung, văzând că ora mesei cu fiul său a trecut, l-a chemat pe aghiotantul Stoicescu și i-a spus: «Ia masa cu prințul, doar dumneata, fără nimeni altcineva». Crede-mă, nimeni nu îndrăznește să sufle în fața regelui. Chiar influența lui Dumitrescu se rezumă la atât: «Sire, dacă îmi îngăduiți, am aflat că...», și își golește sacul. E devotat și nu e rău intenționat. Și el, și Gatoski sunt cinstiți.”

La masă, Argetoianu îl repede pe Alexandru Zănescu fiindcă spune că a auzit despre Gatoski că ar fi furat două milioane din comanda de fotografii oficiale ale regelui. Aflăm așa despre dizgrația colonelului Tătăranu¹. El s-a dus să-i spună povestea regelui; furios, acesta l-a somat pe Gatoski să se justifice. Celălalt a dovedit-o și s-a dus să-l înjure pe Tătăranu, care n-a găsit altceva de spus decât: „Lasă, dragă, nu te supăra că eu plec la Paris!”² și s-a dus la post. Indignat de lașitatea unui ofițer, regele l-a transferat telegrafic în Basarabia.

¹ Nicolae Tătăranu (1890–1953), ofițer de carieră. Profesor la Școala Superioară de Război. Comandantul Diviziei 20 Infanterie (1942–1944), apoi al Corpului 6 Armată (1944).

² În lb. română în orig.

Presupunând că acesta e adevărul curat. Argetoianu spune că a atins chestiunea dejunului cu Hiott.

Regele:

— Poate că lui Hiott nu-i face plăcere să mă vadă după întrederea de la Milano¹, dar asta nu justifică insulta de a-și da demisia în fața Regenței după ce am fost proclamat rege.

— Minciuni sau informații false, îi spun eu, pentru că îmi amintesc a-l fi văzut pe Hiott la Palat în dimineața venirii nocturne a regelui și atunci și-a dat demisia în fața Regenței. Mi-a spus: „Nu mai sunt ministru al Palatului”.

Argetoianu spune că în afară de duplicitatea regelui, totul e aranjat pentru împrumut – doar unele amănunte întârzie împrumutul, ca și venirea lui la putere.

Plecare cu Simplonul, la ora 11 seara, spre Paris.

Simplon, Orient-Express, 19 februarie 1931

Singură, după două zile și o noapte de tovărășie cu o femeie tânără, brunetă și puțin enervantă, și nu foarte distinsă, care mă părăsește la Triest ca să se ducă la Toulon. În Italia plouă teribil. Lacul Guardia, mai supărat decât marea. Dragele balcoane ale caselor italienești, cu ghivecele lor atât de felurite! Chiparoși, campanile, ai impresia că vezi mănăstiri pretutindeni. De ce o fi agățate serpentine la balcoanele triste ale tristelor case din jurul gării? Și apoi, uite, câmpurile sunt deodată acoperite de toată zăpada pe care noi n-am avut-o nici în România, nici în Iugoslavia, nici până aici. Drumurile înguste înseamnă noroi. Dar șoselele! Asfaltul lor frumos strălucește ca o panglică umedă.

---

¹ C. Hiott s-a dus la Milano, trimis de regele Ferdinand și prim-ministrul Ionel Brătianu, ca să obțină semnătura prințului moștenitor Carol pentru renunțarea la drepturile de membru al Casei Regale. A luat-o la 28 decembrie 1925.

Sentiment de invidioasă admirație. În întuneric bănuiesc lacul Maggiore. Stresa – amintiri, aveam 18 ani! Să fii tânăr e îngrozitor, dar ce mai regreți! Pe atunci mama era mai tânără decât sunt eu acum.

În ajunul plecării mele a fost o serată la Henri Catargi, mahjong pentru regina Elisabeta, jocuri de societate pentru regele George; indignat, el îi arată Valentinei tăieturi din ziare englezești în care se spune că prințesa n-a vrut să se împace din cauza amantului ei, colonelul Skeletti. „Dacă aceste informații vin de la Palat, să se păzească! Avem și noi documente pe care le putem da la iveală și atunci va fi scandal.” Valentina nu i-a spus încă nimic bărbatului ei. Vrea întâi să-l întrebe pe regele George dacă o autorizează.

Paris, 24 februarie 1931

Martha – seara, la ea. Noapte limpede, rue de l'Université nr. 51, Hotelul Pozzo di Borgo. Poartă grea de intrare, curte mare, pașii mei pe pietriș. Tihna aceasta ce te întâmpină în vechile hoteluri din Franța. Tot ce trebuie să fie, este, ușile înalte cu geamuri care se mișcă puțin, vestibulul cu dale de marmură albă și neagră, scara; pe urmă sus, palierul larg cu muluri, un prim salon – intrarea ce dă în curte, o ușă și camera înaltă, pătrată, ce privește grădina. Mobile vechi, armonie. Martha, care a închiriat de la familia Le Marois, n-a făcut decât să completeze decorația. Se întoarce din Anglia. În trei zile a văzut expoziția persană și pe cea a celor trei George¹, la Philip Sassoon² (!) unde locuia. Al cincilea

---

¹ E vorba de „Perioada Georgilor”, 1714–1830, regi ai Marii Britanii din Casa de Hanovra. Contemporanul autoarei, George al V-lea (1910–1936).

² Corect: Sir Philip Sassoon (1888–1939), politician britanic, colecționar de artă.

George a venit la expoziție, pe urmă la Chequers¹, unde era prim-ministrul englez... și Charlie Chaplin²... care, însoțind-o pe Martha la gară la Londra, a adunat mulțimea în jurul ei. Viața Marthei e ceva minunat organizat din punct de vedere al agrementului. Pe urmă îmi explică lucruri care în fond înseamnă că trebuie să-și apere viața, spre a ajunge să și-o rostuiască în așa fel, încât să poată lucra cu folos; că eu am fost deformată de un mediu care nu e al ei, că știa că m-ar putea regăsi, dar cu o strădanie pentru care n-are timp, așa că m-a lăsat să lunec departe de ea. De fapt, simt că n-are loc în viața ei pentru mine. Încerc să ignor apăsarea pe care o resimt. Gust amar.

Paris, 29 [sic!] februarie 1931

La Vaca [Elena Văcărescu]: bătrâna, în colțul ei de lângă foc. Câinele a murit – și n-avea 90 de ani! Vaca îi plânge pe Știrbei, știe ce înseamnă, a trecut prin așa ceva. Ce o interesează e „biata regină dragă”. Suferă? Crede că Lupeasca nu e în România fiindcă i-ar fi frică să se ducă acolo. Apropo de Titulescu: consideră clipa atât de gravă, că e gata să ia în seamă toate propunerile, chiar îi reproșează lui Vaca; ea i-a spus lui Popovici că nu crede că va accepta conducerea partidului dacă Maniu i-ar propune-o (?). „Dar nu-i așa, nu v-am spus nimic”, adaugă ea prudent. Tot așa îi spune Crew³, „care mă întrebă mereu pentru că are impresia că sunt extraordinar de bine informată în politica

---

¹ Conac din secolul al XVI-lea, situat în sudul Angliei, care găzduiește o impresionantă colecție de artă și antichități, reședință oficială la țară a prim-miniștrilor britanici din anul 1921.

² Charlie Chaplin (1889–1977), actor și cineast britanic celebru. A creat personajul Charlot.

³ Poate J.C. Grew (1880–1965), diplomat american; la data evocării era în post în Turcia.

generală, dar nu mă citează niciodată și nu suflă o vorbă când cineva se referă în fața mea la un lucru spus de mine”. Vaca e deșteaptă, intrigantă și comică. Aici e luată mai în serios decât s-ar crede – cât despre curajoasa Zoe [Caribol, sora Elenei Văcărescu] și tristețea de nespus pentru Mihai!...

La doamna Chrissoveloni, o contesă de Cholet: exprimă părerile obișnuite ale franțuzoaicei onorabile, îl judecă pe Majestatea Sa regele Carol al II-lea din punct de vedere creștin. N-are nimic de câștigat: „Femeia asta (Lupeasca) îl manevrează”. Mod de a vedea absolut logic și care nu dă niciun fel de lustru regalității noastre. Doamna Chrisso crede, pur și simplu, că regina a împins-o pe prințesa Elena să divorțeze. Martha e sigură că regina a fost dezamăgită de întoarcerea fiului ei – toate aceste judecăți logice în fața celor ilogice de la noi! Obositor și aproape imposibil de explicat.

Au venit Barbu și Nadêje. Îmi spun că regina a avut încercături în legătură cu vizita la Sybil [Chrissoveloni] – și Zwiedeneck o scenă furioasă fiindcă a cerut permisiunea să-l vadă pe Barbu în legătură cu interesele reginei. Regele i-ar fi cerut și cumnatului său din Serbia să nu-l mai lase pe Barbu să administreze bunurile soției lui.

Parisul încântător în jurul meu; îmi scapă multe din cauza stării mele de sănătate. Această tristețe interioară în jurul organelor mele digestive! Telegramă de la Zwiedeneck: Pot fi la dispoziția Majestății Sale în aprilie? Asta înseamnă că trebuie să mă grăbesc cu mersul la Vichy.

Paris, 5 martie 1931

Oboseală. Deșteptări neurastenice în plină noapte. Pe urmă, bucuria Parisului mă cuprinde din nou. Vizita lui Barbu, moral excelent. Incident în tren: un individ îi strecoară

în prima seară, în românește: „Am să vă spun ceva extrem de grav, veniți în cabina mea!” La început, Barbu zice că n-a făcut nimic, apoi l-a biruit curiozitatea. S-a oprit în ușa individului: „Intrați!”, zice celălalt. „Vă aud foarte bine de aici.” „Iată: șeful unei foarte importante instituții mi-a oferit o sumă la fel de importantă ca să vă otrăvesc. Am acceptat – ca să vă salvez – ca să nu fie altul care s-o facă. Am trei tuburi cu microbi, de inhalat, de atins etc...” Barbu zâmbește: „Bag de seamă că nu serviți cu fidelitate instituția dumneavoastră”. „Nu glumiți, principe, e foarte serios, vă sfătuiesc să vă declarați bolnav și să vă culcați îndată ce ajungeți la Paris, ca să se creadă că lovitura a reușit și să vă lase în pace.” Barbu a continuat să zâmbească și s-a depărtat, dar i-a cerut șefului de tren, pe care îl cunoștea bine, câteva informații despre individ: nimic special, pașaport în regulă, dar eliberat, într-adevăr, de Ministerul de Interne, așa cum s-a lăudat tipul. (A precizat că avea și toate vizele în ziua plecării.) Barbu se culcă și adoarme, dar șeful de tren, îngrijorat, veghează și îl vede pe individ ieșind de mai multe ori pe culoar ca și cum ar fi așteptat ceva. La frontiera austriacă, urcă vameșii. Barbu îi spune funcționarului: „Vă cer un sfat”, și povestește. Celălalt spune: „Șantaj sau o glumă proastă, o să fim cu ochii pe el”. La frontiera de ieșire tipul a fost arestat, nici măcar nu s-a mirat, deși avea biletul până la Paris. Ziarul *Neue Freie Presse*, informat de atașatul român de presă, dă o versiune ironică și falsă, arătând că Barbu a coborât în fiecare gară ca să depună plângeri scrise și conchide că e vorba de halucinații. E sfătuit să dea jurnalul în judecată. Presa românească se agită. *Universul* rămâne imparțial. În cele din urmă, *Lupta* e silită să recunoască lipsa de importanță a faptului și gestul unui șantajist stângaci în fața unei victime prea abile. Barbu află că presei i s-a ordonat să nu se mai ocupe de el. Dar *Ordinea* (ziarul lui

George Brătianu¹) a avut vreme să publice un articol blesmat care o indignează, o dată în plus, pe Lisbeth Știrbei fiindcă ginerele ei, George Cantacuzino, colaborează acolo. N-are viață ușoară în familie!

Paris, 18² martie 1931

Annie și cu mine, invitate la dejun de soții [Démètre și Marie] Negulescu³, la rândul lor invitați de Popovici; acesta îmi telefonează ca să duc invitația lui la Larue. Gazda: suedezul Krueger (magnatul chibriturilor), Vaca și soții Cesianu⁴. Curioasă să văd atitudinea Excelenței Sale față de mine: va fi extrem de politicos. Popovici, vecinul meu, mă întreabă de Barbu. Îi vorbesc pe față, povestind incidentul din tren. Cesianu ascultă curios și se felicita zgomotos de tonul ziarelor austriece. Continui să zâmbesc și spun:

— Evident, Barbu n-a crezut în otravă, ci că a fost vorba de un spion al Siguranței care a încercat două lovituri dintr-un foc.

— Mai curând un escroc român, cum sunt atâția – zice Cesianu amabil –, și sunt convins că Siguranța n-a trimis pe nimeni după el.

— Siguranța trimite totdeauna pe cineva după el, spun eu.

Cesianu povestește, tot furios, că el a avut, vreme de patru ani, patru agenți care se învârteau în jurul casei sale.

— Acum o să se termine cu sistemul ăsta, a adăugat el.

¹ George Brătianu (1898–1953), fiul lui Ion I.C. Brătianu; istoric de valoare excepțională, om politic; a murit în detenție politică, la Sighet.

² Cel mai probabil, e vorba de 8 martie.

³ Dumitru Negulescu (1875–1950), jurist, judecător la Curtea internațională de Justiție de la Haga; căsătorit cu Maria Ghica.

⁴ Constantin Cesianu (1913–1983), jurist, prieten cu Carol al II-lea; titular al Legației române de la Paris.

— Nici gând, îi replic eu surâzând și îi povestesc ce mi s-a întâmplat la Banca Ghermani¹.

Mutra lui Cesianu. Tăcere. Se interesează grijuliu de proiectele reginei. „Presupun că voi fi informat în ultimul moment de venirea ei – asta doar dacă dumneavoastră nu mă veți preveni din timp” (cu un surâs). Spune că în timp ce Quai d’Orsay se ocupa de călătoria ei în Maroc², Bucureștiul continua s-o nege. Acesta e felul în care țările își informează reprezentanții. Mărturisire: Cesianu mi se pare mai puțin imposibil de tâmpit decât mi-l imaginam. Totuși, la Paris el nu există. Soția lui e plăcută și femeie de lume. Genul lui e, fără îndoială, acea siguranță teribilă a oamenilor mărginiți: instrucțiuni cum scrie la carte, duritate turbată, totul luat în serios.

Barbu i-a spus lui Vaca, prin fiică-sa, că, datorită situației oficiale pe care o are, n-o să vină s-o vadă – a acceptat fără să se lase rugată.

Paris, 11 martie 1931

Împrumutul a avut poticneli și încurcături. Acum trei zile, Popovici îmi spusese la telefon că era gata. Greutățile cu Banca Națională ar fi fost rezolvate. Aceasta încerca să scape de controlul francez, să scape de Auboin³. Totul s-a terminat cu un bobârnac dat lui Burileanu, acuzat că sabotează încheierea împrumutului. Doamna Tașcă, soția ministrului de la Berlin, în trecere pe aici, îmi spune că s-a aflat dintr-o conversație telefonică a lui Burileanu. Ziarele franțuzești spun deschis că regele e cel care l-a demis.

---

¹ Mama autoarei era născută Ghermani.

² Regina Maria a călătorit în Maroc, în 1930.

³ Auboin, expert financiar trimis de statul francez să supravegheze cum folosește statul român împrumutul extern.

De altfel, e prost înlocuit de acest Anghelescu, subsecretar de stat la interne, un soi de bolșevic de neam bulgar.

Rămas-bun de la Barbu, operat de hernie acum opt zile. Clinica de pe strada Precini. Se gândește să se ducă la Lausanne. Nu vrea s-o vadă pe regină, spune el. Povestește că la București Jean Duca i-a telefonat că vrea să-l vadă; au stabilit întâlnirea, dar la ora convenită apare... Callimachi. Explicații încurcate, celălalt s-a gândit că era mai bine să se întâlnească pe un teren neutru.

Barbu:

— Nu, dacă asta îl compromite, să mă vadă pe față, îl va compromite și mai rău s-o facă într-ascuns.

Doamna Tașcă îmi vorbește de Ileana și de proiectele de căsătorie cu arhiducele Salvator¹ (fără un ban, inginer pilot de aviație spaniolă la Barcelona). A văzut-o pe Ileana la Madrid. Entuziasm. Doamna Tașcă îmi spune că și Ileana i-a vorbit de el. „Informațiile despre caracter sunt excelente. Regele nostru e foarte favorabil proiectului.” Ileana mi-a spus apropo de asta: *He is in a great hurry to get rid of me*². Întâi, Tașcă a primit o telegramă de la Mironescu³, recomandându-i prudență din cauza complicațiilor politice; apoi, o altă telegramă preciza că nu există niciun inconvenient pentru șederea prințesei la familia Tașcă la Berlin și la continuarea discuțiilor cu ambasada spaniolă. Îi dau doamnei Tașcă o notiță despre acel prinț de Schaumburg-Lippe care anul trecut și-a exprimat dorința de a o cunoaște pe Ileana. Mi se pare că austriacul are o situație precară.

¹ Anton (1901–1987), arhiduce de Austria, prinț regal al Ungariei, Boemiei și Toscanei. Căsătorit cu principesa Ileana în 1931. Divorțat în 1954.

² „Se grăbește grozav să scape de mine” (în lb. engl. în orig.).

³ G.G. Mironescu era prim-ministru și ministru de externe.

Paris, 12 martie 1931

Plecare la Vichy. Zi superbă. Franța lacustră. Apoi Sena, Loara se întind până departe. Casele se scaldă în apă până la jumătate, fiecare băltoacă e o lagună. Începând de la Moulins, totul e acoperit de zăpadă. St. Germain-des-Fossés, unde altădată se despărțea drumul (acum 32 de ani) spre Royat. La Vichy, pe măsură ce se lasă noaptea, bănui străzile înghesuie și murdare, cu mormane de zăpadă rău strânse. Hotelul Celestinilor e un *palace* de categoria a doua, dar foarte mulțumitor.

Vichy, 14 martie 1931

Camera însorită dă în parcul melancolic al Celestinilor. Cretoane, pereți decorați, totul e curat și arată ca nou. Atențiile personalului pe lângă cei zece musafiri, între care câțiva burghezi francezi, o doamnă care pare grecoaică din Pera, cu o fiică lungană și bucle negre, umeri înguști și atât de negricioasă – o pândește deja o mustață –, un englez bătrân, vecinul meu de cameră. Sforăie – aud foarte bine și știu tot ce e de știut despre el, hotelul fiind o cutie de rezonanță din beton. Din fericire, e puțină lume ca să facă zgomot. Dezgheț urât, îndreptat de un cer atât de albastru, de curat. Allier¹ e impunător. Plimbări, viață monotonă, îmi place.

Vichy, 20 martie 1931

Englezul meu e suedez. Nu pare vorbăreț când îl vezi jos, printre ceilalți clienți, dar, singur în cameră, se aude văică-rindu-se și mormăind despre asta. Se spală mult; hainele îi sunt călcate, în vreme ce la ceilalți nu sunt mașini de călcat.

---

¹ Allier, afluent al Loarei.

În ansamblu, un prăpădit. La masă, în fața mea, un bărbat tânăr, domnul Lamy, spune bucătarul. Domnul Lamy e un tânăr francez slăbănog, în pantaloni englezești de golf, negrijit și dezordonat. Masa lui e plină de laxative, vorbește cu toată lumea.

Un alt costum mototolit îmbracă un personaj trist a cărui țeastă chelește până la occiput și căruia nu-i auzi vocea.

O pereche de englezi, cu acea urâțenie de necrezut, de parcă ar face-o dinadins, un bărbat slăbănog, jocheu bătrân și popă în același timp. Un cuplu francez de universitari, burghezi miopi, amândoi resemnați în aceeași lipsă de însemnătate. O franțuzoaică singură, speță de guvernanta otrăvită, cu cearcăne adânci sub ochi, și o americană strânsă în corset. Asta-i tot. Maseuza îmi povestește că a locuit 30 de ani în căsuța de alături (soțul ei e paznicul parcului). În piața unde dă hotelul, maică-sa spune că era o vilă mare unde acum se înălța un bloc de apartamente. Regina Spaniei locuia în vilă și Napoleon al III-lea o vizita și punea să cânte pentru ea în piață muzica gărzii imperiale. Maseuza mea face parte din acea burghezie religioasă, morală și serioasă care constituie armătura socială a unei țări. Ține la toate tradițiile. Fiica ei de 27 de ani e pianistă într-o sală de cinema, profesoară de pian, și nu se duce în localurile unde se dansează, în ciuda cinematografului.

Personalul ne obosește cu atențiile lui; fiecare ar putea adopta complet un călător. Bucătarul, cu aerul lui plin de importanță, autoritatea lui convingătoare asupra picolilor care vorbesc fiecare cu accentul său provincial. Bucătarul are un fel de care e mândru și sigur: gesturi dulci imperative, își cheamă subalternii printr-o mișcare a buzelor ce pare o sărutare.

Vichy, 22 martie 1931

Sf. Blasius, vechea biserică – o Fecioară neagră în fața căreia s-a închinat doamna de Sevigné¹; mi se spune că și regele Ferdinand al nostru. Ieri, o înmormântare, pe urmă o căsătorie – seninătatea Fecioarei în fața amândurora. Am asistat la nuntă, fast de provincie. Uimitoarea pieptănătură a unuia dintre băieții de onoare. Se împarte ostie. Astăzi, slujbă, toate statuile sunt acoperite cu huse violet – e durerea din Săptămâna Patimilor. Bătrânul preot răcnește din amvon împotriva celor care nu respectă Paștele. Orga, o voce de femeie cântă: „Bucură-te, Marie, cea plină de har!” Apoi o voce bărbătească spune: „Voi cei ce plângeți, veniți la El!” Împăcare, destindere. Moleșită, am simțit că nu-mi poate fi ciudă pe nimeni. Șederea aici mă curăță și din punct de vedere moral.

Vichy, Vinerea Mare 1931

Toate statuile, din toate bisericile, sunt acoperite cu husele lor violet. Doliul pentru patimile Domnului e în această zi cel mai sever. Sfintele chipuri sunt acoperite. În penumbră, doar Maica Domnului a Bolnavilor are fața descoperită, dar înconjurată de văluri violete. E tare frumos.

Inutilele pregătiri morale făcute în vederea evenimentelor: acest Vichy unde, pe ploaie și pe frig, mă gândeam să-mi dezvălui sufletul împotriva descurajării, mi-a sugerat, cu gingășie, bucuria de a trăi. Neurastenia mea dispare, odată cu reluarea funcției vezicii biliare.

---

¹ Marie de Rabutin Chantal de Sevigné (1626–1696), marchiză, femeie de litere faimoasă prin scrisorile trimise timp de 30 de ani fiicei sale.